

НАУКОВІ ДОПОВІДІ

Абламський Сергій Євгенович,

доцент кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Фоміна Тетяна Григорівна,

доцент кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ, ЯКА ВЧИНИЛА КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОСТУПОК

У листопаді 2018 року Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 22.11.2018 р. № 2617-VIII [1], який у квітні 2019 року був підписаний Президентом України та вводиться в дію з 1 січня 2020 року.

У главі 25 КПК України законодавець закріпив порядок проведення досудового розслідування, який тотожний порядку проведення досудового слідства, при цьому має певні особливості щодо обмеження прав і свобод людини, що зумовлено меншим ступенем значущості суспільної небезпеки кримінального проступку.

З аналізу змісту даного Закону вбачається, що законодавцем внесено низку змін і доповнень, які викликають певні зауваження в силу своєї неоднозначності та суперечливості. Зокрема, йдеться про положення щодо процесуальних джерел доказів у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки (ст. 298-1), про строки дізнання (ст. 219), проведення негласних слідчих (розшукових) дій та ін. Не виключенням із цього є і правова регламентація затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок, оскільки: по-перше, це зачіпає одне з найважливіших прав людини – права на свободу та особисту недоторканість (ст. 29 Конституції України); по-друге, наразі діюча редакція вищевказаного Закону стосовно порядку затримання потребує вдосконалення.

Перш за все, слід встановити, чи є затримання за вчинення кримінального проступку законним? Таке питання викликано у зв'язку з зауваженням окремих науковців про те, що під час досудового

розслідування кримінальних проступків не може бути застосоване затримання уповноваженою службовою особою. Обґрунтовується дана думка тим, що за вчинення кримінальних проступків не передбачається застосування покарання у виді позбавлення волі [2, с. 5–6]. Втім, таку позицію ми вважаємо доволі дискусійною, оскільки в чинній на сьогодні редакції ст. 299 КПК України немає вказівки щодо заборони застосування затримання до особи за підозрою у вчиненні кримінального проступку. Законом передбачена лише заборона щодо застосовування запобіжних заходів у вигляді домашнього арешту, застави або тримання під вартою. Відтак затримання за вчинення кримінальних проступків є можливим, законодавчо дозволеним і навіть в окремих випадках доцільним заходом. Натомість, постає запитання щодо відповідності положень ст. 298-2 вищевказаного Закону вимогам ст. 208 КПК України. Так, у ст. 298-2 Закону вказано, що затримати особу, підозрювану у вчиненні кримінального проступку, можливо у випадках, передбачених пунктами 1, 2 ч. 1 ст. 208 КПК, та наведено умови за наявності яких дозволяється здійснювати затримання. Втім, у ст. 208 КПК України йдеться про затримання особи, яка за вчинення злочину. З огляду на це бачимо неузгодженість між наведеними нормами. Тому, не заперечуючи проти можливості здійснення затримання за вчинення кримінального проступку, вважаємо за доцільне внести відповідні зміни до ст. 208 КПК України, де передбачити можливість затримання уповноваженою службовою особою за вчинення кримінального правопорушення.

Другий аспект, який необхідно дослідити, це строк затримання особи за вчинення кримінального проступку. Так у ч. 2 ст. 298-2 вищевказаного Закону встановлено, що затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок, здійснюється не більш як на *три години* з моменту фактичного затримання». Разом з тим, у частині 4 цієї ж норми передбачено, що особу може бути затримано: 1) до 72 годин - за умов, передбачених п.п. 1-3 ч. 1 ст. 298-2 КПК; 2) до 24 годин - за умови, передбаченої п. 4 ч.1 ст. 298-2 КПК. Як бачимо, у ст. 298-2 даного Закону фактично встановлено три строки затримання: 3 години, 24 години, 72 години. Проте, якщо умови для затримання на 24 або 72 години визначено, то умови для затримання на 3 години законодавець не передбачив, у зв'язку з чим це питання залишається відкритим і таким, що потребує вирішення. Окрім того, законодавець фактично строк затримання за вчинення кримінального проступку прирівняв до адміністративного затримання. Однак, звісно що адміністративні правопорушення за ступенем суспільної небезпеки є меншими.

Третій аспект, який ми не можемо залишити поза увагою, це правові наслідки затримання особи за вчинення кримінального

проступку. У положеннях п. 1 ч. 4 ст. 298-2 аналізованого Закону вказується на необхідність дотримуватись вимог ст. 211 КПК України лише у випадку, якщо особу затримано на 72 години. Зокрема, має бути вирішено питання про звільнення особи або доставлення її до суду для розгляду клопотання про обрання особі запобіжного заходу. Натомість, з приводу цього незрозумілим залишається питання щодо наслідків, коли особу затримали на 3 або на 24 години, адже в цих випадках законодавець чомусь не вказав на необхідність дотримання вимог ст. 211 КПК, а отже й питання про звільнення особи, за наявності на те підстав, має вирішувати дізнавач або інша уповноважена особа. Вважаємо, що за таких обставин час звільнення особи слід зазначити у протоколі затримання, копія якого обов'язково повинна бути вручена затриманій особі.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України від 22.11.2018 № 2617-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19>.

2. Гасанов Р. Н. Дізнання як форма досудового розслідування. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 1–1. С. 3–8.

Азаров Юрій Іванович,

професор кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, професор;

Зайка Сергій Олегович,

доцент кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Проблеми реформування кримінального процесуального законодавства України в цілому та окремих його інститутів постійно перебувають у полі зору як науковців, так і практиків.

Одним із реальних кроків на шляху реалізації та удосконалення чинного КПК України є прийнятий Верховною Радою України та підписаний Президентом Закон України від 22 листопада 2018 року № 2617-VII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень». Означеним законом, зокрема, внесено